



Wydawnictwo  
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego  
w Olsztynie

**media  
kultura  
komunikacja  
społeczna**

**13/2  
2017**

Tytuł kwartalnika w języku angielskim: „Media – Culture – Social Communication”

Rada Naukowa

Zbigniew Anculewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski),  
Irena B. Czajkowska (Uniwersytet Opolski), Bernadetta Darska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski),  
Marek Haltof (Northern Michigan University), Maria Hołubowicz (Université Stendhal – Grenoble),  
Henryka Ilgiewicz (Instytut Badań Kultury Litwy), Jurij Władimirowicz Kostjaszow  
(Bałtycki Federalny Uniwersytet im. E. Kanta), Andrzej C. Leszczyński (Uniwersytet Gdański),  
Walery Pisarek (Uniwersytet Jagielloński), Małgorzata Radkiewicz (Uniwersytet Jagielloński),  
Agata Zawiszewska (Uniwersytet Szczeciński),  
Dorota Zaworska-Nikoniuk (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)

Redakcja

Andrzej Staniszewski (redaktor naczelny)  
Miłosz Babecki (zastępca redaktora naczelnego)  
Mariola Marczak (zastępca redaktora naczelnego, redaktor prowadzący numer)  
Urszula Doliwa (redaktor)  
Marta Więckiewicz-Archacka (sekretarz redakcji)  
Małgorzata Kubacka (redaktor językowy tekstów polskojęzycznych)  
Mark Jensen (redaktor językowy tekstów angielskojęzycznych)

Zbiorcza lista nazwisk recenzentów zostanie zamieszczona w ostatnim numerze 2017 roku

Numer dofinansowany ze środków Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami

Adres redakcji

„Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”  
Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej  
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski  
ul. Kurta Orbitza 1  
10-725 Olsztyn

strona internetowa pisma: <http://www.uwm.edu.pl/mkks>

Redakcja informuje, że wersją pierwotną czasopisma jest wydanie papierowe

Projekt okładki

Maria Fafińska

Redakcja wydawnicza

Małgorzata Kubacka

ISSN 1734–3801

© Copyright by Wydawnictwo UWM • Olsztyn 2017

Wydawnictwo UWM

ul. Jana Heweliusza 14, 10-718 Olsztyn  
tel. 89 523 36 61, fax 89 523 34 38  
[www.uwm.edu.pl/wydawnictwo/](http://www.uwm.edu.pl/wydawnictwo/)  
e-mail: [wydawca@uwm.edu.pl](mailto:wydawca@uwm.edu.pl)

---

Nakład 100 egz., ark. wyd. 7,5; ark. druk. 6,5  
Druk: Zakład Poligraficzny UWM w Olsztynie, zam. 528

# Spis treści

Mariola Marczak Rzeczywistość przedstawiona w polskim kinie współczesnym. Wprowadzenie .....	5
---	---

## **(Re)prezentacje przeszłości i współczesności w polskim kinie współczesnym**

Magdalena Urbańska Historia na ekranie: od faktu do fikcji. Sposoby tworzenia reprezentacji przeszłości i konstruowania postaci w polskich filmach o historii najnowszej powstałych po 2010 roku .....	9
Andrzej Szpulak Historia PRL-u według Smarzewskiego. Koncept interpretacyjny .....	25
Michał Piepiórka Życie w czasach prekariatu. Filmowe interpretacje bezrobocia wśród młodego pokolenia .....	37

## **Studia genologiczne**

Adam Regiewicz Polskie kino kerygmacyjne? Próba zdefiniowania gatunku filmowego .....	57
Krzysztof Kopczyński Interaktywny film dokumentalny – historia i perspektywy rozwoju .....	69

## **Recenzje i komunikaty**

Marta Wiśniewska Radio o poranku .....	87
Małgorzata Lisiecka-Muniak Dziesiąta, jedenasta, dwunasta – w jaki sposób uczyć o współczesnych Muzach?	93
Autorzy .....	99
Table of Content .....	101



Mariola Marczak

## Rzeczywistość przedstawiona w polskim kinie współczesnym. Wprowadzenie

Artykuły prezentowane w niniejszym numerze kwartalnika „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” były w większości przedstawione w formie referatów podczas II Zjazdu Polskiego Towarzystwa do Badań nad Filmem i Mediami w Krakowie. Znakomita ich część jest efektem namysłu nad współczesnym polskim filmem. Jeśli odwołać się do klasycznego Kracauerowskiego i Bazinowskiego podziału na reżyserów, którzy wierzą w obraz, oraz tych, którzy wierzą w rzeczywistość – co przekłada się na dwa główne nurty w historii kina: nurt kreacjonistyczny (kino jako kreacja) oraz reprodukcjonistyczny (kino jako reprodukcja rzeczywistości) – i przełożyć te nurty na perspektywy badawcze, to wszyscy autorzy tego numeru zajmują się kinem, które jest albo stara się być obrazem rzeczywistości, odnosi się do niej w większym lub mniejszym stopniu. Badacze zastanawiają się co najwyżej lub tropią te strategie przedstawieniowe i te konwencje estetyczne, które można potraktować jako odejście od tego paradygmatu. Czasem jest ono wartościowane, innym razem – nie. Optymizmem jednak napawa fakt (taka jest w każdym razie moja opinia), że po okresie zachłyśnięcia się ekspansją symulaków zarówno filmowcy, jak i badacze wracają do kina, które posiada swój desygnat w rzeczywistości (kino dokumentalne, część kina historycznego) lub konotacje do rzeczywistości.

Publikowane w bieżącym numerze MKKS-u studia, ujęte w dwóch częściach – nazwanych „(Re)prezentacje przeszłości i współczesności w polskim kinie współczesnym” oraz „Studia genologiczne” – wyraźnie świadczą o wierze ich autorów w semiotykę kina. Zakładają oni bowiem, że obraz filmowy generuje znaczenia, a co więcej – tak jak cała humanistyka dąży do wyjaśniania i rozumienia świata, w którym żyjemy lub w którym żyli nasi przodkowie, zjawisk historycznych, rzeczywistości społecznej, relacji międzyludzkich, egzystencji, która jest naszym udziałem. Spektrum owych obrazów rzeczywistości jest szerokie: od opisu możliwych modeli kina historycznego (Magdalena Urbańska, *Historia na ekranie: od faktu do fikcji*) i dziejów „utrwalania władzy ludowej” oraz jednoczesnej transformacji polskich obywateli w *homini sovietici*, zapisanych w filmach Wojciecha Smarzowskiego (Andrzej Szpulak, *Historia PRL-u według Smarzowskiego. Koncept interpretacyjny*) poprzez odbicie zjawisk społecznych lat dziewięćdziesiątych i dwutysięcznych (Michał Piepiórka, *Życie w czasach prekariatu. Filmowe interpretacje bezrobocia wśród młodego pokolenia*) po „reprodukcję” duchowości Polaków z początku XXI wieku (Adam Regiewicz, *Polskie kino kerygmaticzne? Próba zdefiniowania gatunku filmowego*). Wszystkie te teksty zawierają pogłębioną analizę jakiegoś ważnego

aspektu naszej rzeczywistości, pokazując zarazem, że współczesne kino polskie nie tylko ma coś do powiedzenia, ale to, co mówi, pomaga nam, widzom, tę rzeczywistość zrozumieć.

Autorzy niektórych zaprezentowanych artykułów proponują zupełnie odkrywcze odczytania, jak choćby odwrócenie chronologii powstawania utworów przez Andrzeja Szpulaka i zaproponowanie lektury zgodnej z chronologią zdarzeń, co okazało się niezwykle twórcze poznawczo, odsłoniło bowiem ukryty wątek w twórczości Wojciecha Smarzowskiego, jednocześnie odkrywając nową interpretację naszej rzeczywistości historycznej, związanej z żywą wciąż przeszłością, stanowiącą korzenie współczesnej Polski. Podobnie Michał Piepiórka nie tylko przekonywająco odczytuje z grupy współczesnych filmów polskich nowy, niezmiernie ważny wątek zupełnie niedawnej społecznej przeszłości, ale też dokonuje bardzo śmiałej rewaloryzacji niektórych utworów, uznanych dość gremialnie przez krytykę za mało wartościowe. Ujawnia ich wartość jako dokumentów socjologicznych, a nawet odkrywczość ze względu na zobrazowanie pewnych aspektów życia społecznego, nieobecnych gdzie indziej, a odnotowanych przez socjologów i zapisanych w ludzkiej pamięci.

Temat reprodukcji rzeczywistości jest obecny także w dwóch artykułach skomponowanych jako studia o charakterze genologicznym. Oba są bardzo interesujące ze względu na fakt, że właściwie sami ich autorzy (Krzysztof Kopczyński, *Interaktywny film dokumentalny – historia i perspektywy rozwoju*; Adam Regiewicz, *Polskie kino kerygmacyjne? Próba zdefiniowania gatunku filmowego*) podejmują wysiłek zmierzający do wypracowania lub nawet sformułowania definicji gatunków (quasi-gatunków?).

W dziale „Recenzje i sprawozdania” zamieszczamy dwa omówienia publikacji wydanych w 2016 roku: książki Karoliny Albińskiej *Poranna audycja radiowa jako hybryda megagatunkowa* (Marta Wiśniewska, *Radio o poranku*) oraz pracy zbiorowej pod redakcją Ewy Ciszewskiej i Konrada Klejsy *Od edukacji filmowej do edukacji audiowizualnej. Teorie i praktyki* (Małgorzata Lisiecka-Muniak, *Dziesiąta, jedenasta, dwunasta – w jaki sposób uczyć o współczesnych Muzach?*).

Z przyjemnością zapraszam do lektury numeru, w którym badacze odsłaniają ożywcze prądy w polskim filmo- i medioznawstwie, i jednocześnie zapowiadam część drugą w kolejnym zeszycie „Mediów – Kultury – Komunikacji Społecznej”. Co ciekawe, żywe kino oraz istotne poznawczo badania nad kinem są sygnowane przez zwrot semiotyczny – ku znaczeniu i sensom tkwiącym w dziełach audiowizualnych zapatrzonych w rzeczywistość.